

EUROOPA PARLAMENT

2009–2014

Istungidokument

A7-0411/2011

25.11.2011

RAPORT

Viktor Uspaskichi puutumatus ja eesõiguste kaitsmise taotlus
(2011/2162(IMM))

Õiguskomisjon

Raportöör: Bernhard Rapkay

RR\885049ET.doc

PE472.227v03-00

ET

Ühinenud mitmekesisuses

ET

SISUKORD

	lk
ETTEPANEK VÕTTA VASTU EUROOPA PARLAMENDI OTSUS.....	3
SELETUSKIRI.....	6
PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS.....	15

ETTEPANEK VÕTTA VASTU EUROOPA PARLAMENDI OTSUS

Viktor Uspaskichi puutumatus ja eesõiguste kaitsmise taotluse kohta (2011/2162(IMM))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Viktor Uspaskichi 5. aprilli 2011. aasta taotlust, millest anti teada Euroopa Parlamendi täiskogu istungil 9. mail 2011. aastal, tema puutumatus kaitsmiseks ning tema 11. aprilli 2011. aasta taotlust, millest anti teada Euroopa Parlamendi täiskogu istungil 4. juulil 2011. aastal, Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse (tema puutumatuse äravõtmise kohta)¹ läbivaatamiseks,
 - olles vastavalt kodukorra artikli 7 lõikele 3 Viktor Uspaskichi 10. oktoobril 2011. aastal ära kuulanud,
 - võttes arvesse 8. aprilli 1965. aasta Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis artikleid 7 ja 9 ning otsestel ja üldistel valimistel Euroopa Parlamendi liikmete valimist käsitleva 20. septembri 1976. aasta akti artikli 6 lõiget 2,
 - võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu 12. mai 1964. aasta, 10. juuli 1986. aasta, 15. ja 21. oktoobri 2008. aasta ning 19. märtsi 2010. aasta otsuseid²,
 - võttes arvesse Leedu Vabariigi põhiseaduse artikli 62 sätteid,
 - võttes arvesse Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsust võtta Viktor Uspaskichilt puutumatus³,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 6 lõiget 3 ja artiklit 7,
 - võttes arvesse õiguskomisjoni raportit (A7-0411/2011),
- A. arvestades, et on asjakohane käsitleda Viktor Uspaskichi 5. ja 11. aprillil 2011. aastal esitatud taotlusi koos, kuna need on seotud sama kohtumenetlusega;
- B. arvestades, et Euroopa Parlamendi liikme Viktor Uspaskichi vastu on algatatud kriminaalmenetlus ja Vilniuse piirkondlikus kohtus pooleliolevas menetluses süüdistatakse teda kuritegudes Leedu kriminaalkodeksi järgmiste sätete alusel: artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 222 lõikega 1, artikli 220 lõige 1, artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 220 lõikega 1, artikli 205 lõige 1 ja artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 205 lõikega 1;
- C. arvestades, et Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis artikli 9 kohaselt on

¹ Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2010)0296.

² Otsus kohtuasjas 101/63: Wagner v. Fohrmann ja Krier, EKL 1964, lk 195; otsus kohtuasjas 149/85: Wybot v. Faure ja teised, EKL 1986, lk 2391; otsus kohtuasjas T- 345/05: Mote v. parlament, EKL 2008, lk II-2849; otsus liidetud kohtuasjades C-200/07 ja C-201/07: Marra v. De Gregorio ja Clemente, EKL 2008, lk I-7929; otsus kohtuasjas T-42/06: Gollnisch v. parlament.

³ Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2010)0296.

Euroopa Parlamendi istungjärkude ajal Euroopa Parlamendi liikmetel oma riigi territooriumil samasugune immunitet nagu selle riigi parlamendi liikmetel; arvestades, et immunitedile ei saa tugineda, kui parlamendiliige tabatakse õiguserikkumiselt, ning see ei takista Euroopa Parlamendil kasutamast õigust oma liikme immunitet ära võtta;

- D. arvestades, et Leedu Vabariigi põhiseaduse artikli 62 kohaselt ei tohi riigi parlamendi (seimi) liiget võtta kriminaalvastutusele või vahistada ega tema vabadust muul viisil piirata ilma seimi nõusolekuta;
- E. arvestades, et artiklis 62 on lisaks sätestatud, et seimi liikmele ei tohi süüdistust esitada seimis antud hääle või peetud kõnede eest, kuid teda võib üldise menetluse kohaselt võtta vastutusele isikliku solvamise või laimamise eest;
- F. arvestades, et Viktor Uspaskichit süüdistatakse peamiselt õiguserikkumistes, mis seisnevad erakonna rahastamise kohta valede raamatupidamisandmete esitamises enne tema valimist Euroopa Parlamenti;
- G. arvestades, et Euroopa Parlament võttis 7. septembril 2010. aastal Viktor Uspaskichilt puutumatus, võttes arvesse asjaolu, et ei esitatud veenvaid tõendeid *fumus persecutionis*'e olemasolu kohta ning et õiguserikkumistel, milles Viktor Uspaskichit süüdistatakse, ei olnud mingit seost tema tegevusega Euroopa Parlamendi liikmena;
- H. arvestades, et 28. oktoobril 2010. aastal esitas Viktor Uspaskich Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse suhtes Üldkohtule tühistamishagi, et see juba 2011. aasta juulis tagasi võtta;
- I. arvestades, et oma 5. aprilli 2011. aasta kirjas, milles ta taotleb oma puutumatus kaitsmist, väidab Viktor Uspaskich, et Leedu ametiasutuste algatatud kriminaalmenetlus takistab tal täita oma parlamendiliikmekohustusi või muudab selle raskeks, piirates tema liikumisvabadust vastuolus privileegide ja immunitetide protokolliga 7;
- J. arvestades, et kõnealuse protokolliga artikli 7 ülesanne on kaitsta liikmeid nende liikumisvabadusele seatavate piirangute eest, välja arvatud kohtulikud piirangud, ning seetõttu ei hõlma see puutumatus, vaid eesõigust ega kaitse liikme liikumisvabadusele seatavate kohtulike piirangute eest⁴;
- K. arvestades, et seetõttu ei ole Euroopa Parlamendil võimalik rahuldada Viktor Uspaskichi 5. aprilli 2011. aasta taotlust kaitsta tema puutumatus protokolliga artikli 7 alusel;
- L. arvestades, et oma 11. aprilli 2011. aasta kirjas taotleb Viktor Uspaskich Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse läbivaatamist WikiLeaksis esitatud väidetavalt uute asjaolude alusel, mis tema sõnul näitavad, et ta langes *fumus persecutionis*'e ohvriks;
- M. arvestades, et kõnealune taotlus tuleks lükata tagasi, kuna ei ole tuvastatud piisavat seost väidetavate uute asjaolude ja Viktor Uspaskichi suhtes valede raamatupidamisandmete esitamise eest menetluse algatamise vahel;

⁴ Otsus kohtuasjas T-345/05: Mote v. parlament, EKL 2008, lk II-2849, punktid 48–52.

N. arvestades lisaks – ja see kehtib ka Viktor Uspaskichi väite suhtes, et 7. septembri 2010. aasta otsuse vastuvõtmisega olevat rikutud tema põhiõigust kaitsele ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartat –, et Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse läbivaatamise taotlus ei kujuta endast puutumatus ja eesõiguste kaitsmise taotlust kodukorra artiklite 6 ja 7 tähenduses;

1. otsustab mitte kaitsta Viktor Uspaskichi puutumatus ja eesõigusi;
2. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus ja vastutava parlamendikomisjoni raport viivitamatult Leedu Vabariigi pädevale ametiasutusele.

SELETUSKIRI

Asjaolud

14. juulil 2009. aastal esitas Leedu Vabariigi peaprokurör taotluse Viktor Uspaskichilt parlamendiliikme puutumatus eest äravõtmiseks.

7. oktoobri 2009. aasta istungil teatas president kodukorra artikli 6 lõike 2 kohaselt, et Leedu kohtuorganid on saatnud talle 14. juulil 2009. aastal kirja, milles taotleatakse hr Uspaskichilt parlamendiliikme puutumatus eest äravõtmist.

Kodukorra artikli 6 lõike 2 kohaselt edastas president taotluse õiguskomisjonile.

Leedu Vabariigi peaprokurörile tehti Vilniuse piirkondliku kohtu 29. juuni 2009. aasta otsusega ülesandeks paluda Euroopa Parlamendil võtta puutumatus ära oma liikmelt Viktor Uspaskichilt, kelle suhtes on algatatud kriminaalmenetlus kohtuasjas nr 1-38/2009, et tema suhtes algatatud kriminaalmenetlus saaks jätkuda ja et oleks võimalik jõustada kohtu poolt tema suhtes ettevaatusabinõuna välja antud kautsjonimäärus.

Vilniuse piirkondlikus kohtus pooleliolevas menetluses süüdistatakse Viktor Uspaskichit kuritegudes Leedu kriminaalkoodeksi järgmiste sätete alusel: artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 222 lõikega 1, artikli 220 lõige 1, artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 220 lõikega 1, artikli 205 lõige 1 ja artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 205 lõikega 1.

Viktor Uspaskichi kohtuasja sisu on järgmine: kui ta tegutses Vilniuses ajavahemikus 13. juuli 2004 kuni 17. mai 2006 tööerakonna esimehena koostöös teistega, et a) püüda rahastada erakonda – tööerakonda – ebaseaduslikult ning b) hoida kõrvale erakonna ja selle poliitiliste kampaaniate rahastamise nõuetekohasest järelevalvest, juhtis ta organiseeritud rühma, mille nad olid loonud selleks, et panna toime arvukalt kuritegusid. Selleks andis ta aastatel 2004–2006 Vilniuses töötajatele korralduse pidada tööerakonna üle ebaseaduslikku võltsarvestust, mistõttu ei ole võimalik täielikult kindlaks teha erakonna varasid ja kohustusi ega erakonna struktuuri aastatel 2004, 2005 ja 2006.

Leedu ametiasutused süüdistavad Viktor Uspaskichit, kes oli Leedu Vabariigi raamatupidamisseaduse artikli 21 kohaselt vastutav erakonna aruandluse korraldamise eest ning tegutses tööerakonna kui juriidilise isiku heaks ja huvides, selles, et ta andis 2004. aasta kevadel ühele isikule korralduse pidada tööerakonna kohta kahekordset raamatupidamisarvestust. Lisaks väidetakse, et tehingud ja majandustegevus, mille registreerimine raamatupidamisarvestuses oli kohustuslik, ning ka tööerakonna tegevusega seoses raha ja varade mitteametlik saamine ja väljamaksmine olevat tulnud registreerida mitteametlikes arvestusraamatutes. Samuti süüdistatakse teda selles, et ta andis konkreetse korralduse, et teatavad äri- ja finantstehingud sooritataks ilma neid erakonna raamatupidamisarvestuses registreerimata.

9. detsembril 2008. aastal otsustas Leedu parlament (seim) võtta hr Uspaskichilt kõnealuse menetlusega seoses puutumatus eest. Lisaks tuleks märkida, et hr Uspaskich ei olnud Euroopa Parlamendi liige ajal, millal õigusrikkumised, milles teda süüdistatakse, väidetavalt toime

pandi.

Vastavalt Euroopa Parlamendi kodukorra artiklile 7 kuulati hr Uspaskich ära 27. jaanuaril 2010. aastal.

Kõnealuse kuulamise tulemusel pöördus õiguskomisjoni esimees 2. veebruaril 2010. aastal kirja teel Euroopa Parlamendi presidendi poole, paludes tal täpsustada Leedu ametiasutustega järgmisi küsimusi:

- näib, et Vilniuse piirkondliku kohtu 29. juuni 2009. aasta otsus, millega tehti Leedu peaprokurörile ülesandeks paluda puutumatuse äravõtmist, võeti vastu ühe kohtuniku poolt. Kas see on kooskõlas Leedu õigusega?
- 29. aprillil 2008. aastal andis Vilniuse piirkondlik kohus välja määruse, mille kohaselt pidi Viktor Uspaskich maksma ettevaatusabinõuna kautsjoni summas 1 500 000 Leedu litti (umbes 436 000 eurot). Viktor Uspaskich väitis komisjoni ees, et sanktsioon, mis võidakse tema suhtes kehtestada juhul, kui ta peaks kohtuasja kaotama, on rahatrahv, mille suurus on üksnes 14 000 eurot. Ta väitis, et kautsjon olevat ebaproportsionaalne ja Leedu õiguse kohaselt ebaseaduslik.

Leedu ametiasutused esitasid üksikasjaliku vastuse 27. aprillil 2010. aastal.

2. septembril 2009. aastal kuulas õiguskomisjon hr Uspaskichi ära teist korda.

7. septembril 2010. aastal otsustas Euroopa Parlament Viktor Uspaskichi puutumatus ära võtta (P7-TA (2010)0296) järgmistel põhjustel:

- arvestades, et Euroopa Parlamendi liikme Viktor Uspaskichi vastu on algatatud kriminaalmenetlus ja Vilniuse piirkondlikus kohtus pooleliolevas menetluses süüdistatakse teda kuritegudes Leedu kriminaalkodeksi järgmiste sätete alusel: artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 222 lõikega 1, artikli 220 lõige 1, artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 220 lõikega 1, artikli 205 lõige 1 ja artikli 24 lõige 4 koostoimes artikli 205 lõikega 1;*
- arvestades, et Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis artikli 9 kohaselt on Euroopa Parlamendi istungjärkude ajal Euroopa Parlamendi liikmetel oma riigi territooriumil samasugune immunitet nagu selle riigi parlamendi liikmetel; arvestades, et immunitetile ei saa tugineda, kui parlamendiliige tabatakse õiguserikkumiselt, ning arvestades, et see ei takista Euroopa Parlamendil kasutamast õigust oma liikme immunitet ära võtta;*
- arvestades, et hr Uspaskichi vastu esitatud süüdistused ei ole seotud Euroopa Parlamendi liikme kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud häältega;*
- arvestades, et Leedu Vabariigi põhiseaduse artikli 62 kohaselt ei tohi riigi parlamendi (seim) liiget võtta kriminaalvastutusele, vahistada ega tema vabadust muul viisil piirata ilma seimi nõusolekuta;*
- arvestades, et artiklis 62 on lisaks sätestatud, et seimi liiget ei tohi kohtulikult jälitada seimis antud häälte või peetud kõnede eest, kuid ta võib üldise menetluse kohaselt võtta*

vastutusele isikliku solvamise või laimamise eest;

F. arvestades, et hr Uspaskichit süüdistatakse peamiselt õiguserikkumistes, mis seisnevad erakonna rahastamise kohta valede raamatupidamisandmete esitamises enne tema valimist Euroopa Parlamendi;

G. arvestades, et ei ole esitatud veenvaid tõendeid *fumus persecutionis*'e olemasolu kohta ning õiguserikkumistel, milles hr Uspaskichit süüdistatakse, ei ole mingit seost tema tegevusega Euroopa Parlamendi liikmena.

Seejärel teatas Euroopa Parlament oma 9. septembri 2010. aasta täiskogu istungjärgul, et hr Uspaskichi esitatud puutumatus kaitsmise taotlus olevat alusetu, kuna taotlus olevat seotud sama kriminaalmenetlusega, mistõttu temalt puutumatus ära võeti. Hr Uspaskichi teavitati sellest kirja teel 20. septembril 2010. aastal.

28. oktoobril 2010. aastal esitas hr Uspaskich Üldkohtule Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse tühistamiseks ja mittevaralise kahju eest 10 000 euro suuruse summa väljamõistmiseks hagi, mis lisati kohtuasjade loetellu kohtuasjana T-507/10⁵. Menetluse käigus jättis Üldkohtu president 17. detsembril 2010. aastal ajutiste meetmete kohaldamise (st Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse kohaldamise peatamise) taotluse⁶ rahuldamata. Hr Uspaskich esitas presidendi määruse peale apellatsioonkaebuse (kohtuasi C-66/11 P (R)).

9. mai 2011. aasta istungil teatas Euroopa Parlamendi president kodukorra artikli 6 lõike 3 kohaselt, et ta on saanud hr Viktor Uspaskichilt 5. aprillil 2011. aastal taotluse, milles nõutakse tema puutumatus ja eesõiguste kaitsmist seoses privileegide ja immunitetide protokolli artikliga 7 (edaspidi „5. aprilli 2011. aasta taotlus”).

Kodukorra artikli 6 lõike 3 kohaselt edastas president taotluse õiguskomisjonile kirja teel 27. mail 2011. aastal.

Seejärel edastas Euroopa Parlamendi president 1. juunil 2011. aastal õiguskomisjonile hr Uspaskichi 11. aprillil saadetud teise kirja Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta niisuguse otsuse (P7_TA 2010/0296) läbivaatamise kohta, millega võeti temalt puutumatus. President palus komisjoni, et seda küsimust käsitletaks esimesel võimalusel ja et seejärel teavitataks teda õiguskomisjonis toimunud arutelude tulemustest.

20. juuni 2011. aasta koordinaatorite koosolekul teatas hr Rapkay, et ta on saanud hr Uspaskichilt teate, milles viimane teavitas teda sellest, et on otsustanud võtta tagasi tema poolt Euroopa Parlamendi vastu Üldkohtule esitatud kaebuse järgmistel põhjustel:

„Olen palunud Euroopa Parlamendil, st õiguskomisjoni koordinaatoritel vaadata läbi minu puutumatuse äravõtmise otsuse. 9. aprillil 2011. aastal avalikustas WikiLeaks Vilniuses asuva USA suursaatkonna salajase noodi, milles on esitatud, et Leedu valitsuse riigisekretär olla teavitanud Ameerika diplomaate sellest, et Leedu valitsus olla nn organiseerinud minu Leedust väljasaatmise minu etnilise päritolu tõttu (Vene päritolu tähendab Vene spiooni).

⁵ ELT C 13, 15.1.2011, lk 28, parandus: ELT C 72, 5.3.2011, lk 38.

⁶ ELT C 55, 19.2.2011, lk 24.

Alates tänasest ei ole enam käimas ühtegi minu poolt Euroopa Parlamendi suhtes algatatud menetlust ning miski ei takista Euroopa Parlamendil juhtumit uuesti kaalumast. Manusena on lisatud kaks dokumenti: mu kiri, millega võtan tagasi Euroopa Liidu Üldkohtu presidendile esitatud kaebuse, ja postiameti kinnitus, et kõnealune kiri on tõepoolest saadetud.”

Sellele vastavalt otsustasid komisjoni koordinaatorid paluda Euroopa Parlamendi presidendil korraldada kõnealusest küsimusest teavitamine Euroopa Parlamendis ja selle edastamine komisjonile vastavalt kodukorra artikli 6 lõikele 3. Euroopa Parlamendi president esitas teate nõuetekohaselt 4. juulil 2011. aastal (edaspidi „11. aprilli 2011. aasta taotlus”).

Samal päeval teavitas kohus õigusteenistust hr Uspaskichi avalduse tagasivõtmisest (mis sel korral teostati nõuetekohaselt, leedu keeles (kohtumenetluse keel) ja tema advokaadi poolt). Kohtuasi kustutati registrist Üldkohtu 3. augusti 2011. aasta määruse alusel. Apellatsioonkaebus, mis esitati määruse peale, millega jäeti rahuldamata hr Uspaskichi ajutiste meetmete kohaldamise taotlus, on seetõttu alusetu.

Hr Uspaskich kuulati vastavalt kodukorra artikli 7 lõikele 3 ära 10. oktoobril 2011.

Puutumatus kaitsmise taotlus

a) 5. aprilli 2011. aasta taotlus

Oma 5. aprilli 2011. aasta taotluses nõuab hr Uspaskich oma puutumatus kaitsmist vastavalt Euroopa Parlamendi kodukorra artikli 6 lõikele 3.

Ta süüdistab Leedu Vabariiki kooskõlastatud rünnaku toimepanekus tema ja Leedu Tööerakonna suhtes. Ta väidab, et kõnealuse rünnaku tagajärjeks on olnud „*minu kui Euroopa Parlamendi liikme puutumatus ühe aspekti: privileegide ja immunitetide protokolliga artikliga 7 tagatud liikumisvabaduse privileegi rikkumine*”.

Konkreetsemalt väidab ta, et Vilniuse piirkondliku kohtu poolt vastu võetud kuulamiste ajakava takistab tal viibida Euroopa Parlamendi koosolekul „näiteks esmaspäeva hommikul” (tegelikult selgub hr Uspaskichi täiendavatest esildistest, et ta väidab, et ajakava kohaselt toimuvad kuulamised igal neljapäeval, mistõttu ta kaotab Euroopa Parlamendis tööpäevadena kolmapäeva, neljapäeva ja reede. Ta eelistaks seda, kui kuulamised toimuksid igal nädalal esmaspäeva hommikul).

Hr Uspaskich väidab, viidates Üldkohtu presidendi 16. märtsi 2007. aasta määrusele kohtuasjas T-345/05 R: V. v. parlament⁷, et Leedu kohus rikub oma kuulamiste ajakava seadmisega protokolliga artiklit 7.

Lisaks väidab hr Uspaskich, et tal puudus võimalus oma seisukoha tõhusaks esitamiseks enne seda, kui Euroopa Parlament võttis vastu otsuse võtta temalt puutumatus. Tema väitel kujutab see endast Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41⁸ rikkumist ning kaitse põhiõiguse

⁷ EKL 2007, lk II-25, punktid 87 ja 88.

⁸ 1. Igäihel on õigus sellele, et liidu institutsioonid, organid ja asutused käsitleksid tema küsimusi erapooletult,

rikkumist. Ta kaebab selle üle, et õiguskomisjon ei andnud talle võimalust tutvuda otsuse eelnõuga või seda kommenteerida enne selle vastuvõtmist ning et küsimused saadeti Leedu peaprokurörile tema teadmata.

Veelgi üksikasjalikumal tasemel kaebab hr Uspaskich selle üle, et Euroopa Parlament olevat võtnud temalt puutumatus eeskirja valedel muljel põhinevalt, mille kohaselt tulevat Leedu õiguse alusel puutumatus eeskirja võtta seetõttu, et väidetavad õigusrikkumised olevat toime pandud enne tema valimist Euroopa Parlamenti ega olevat seotud tema tegevusega Euroopa Parlamendi liikmena. Lisaks kaebab ta selle üle, et Euroopa Parlament ignoreeris tema väiteid poliitilise tagakiusamise kohta ega kohaldanud tema puhul *fumus persecutionis*'e põhimõtet.

b) 11. aprilli 2011. aasta taotlus

Oma teises 11. aprilli 2011. aasta kirjas esitab hr Uspaskich, et 9. aprillil avalikustas WikiLeaks Vilniuses asuva Ameerika Ühendriikide Suursaatkonna 2006. aasta oktoobri diplomaatilise noodid, mis oli adresseeritud USA välisministeeriumile ja milles on esitatud, et Leedu välisministeeriumi riigisekretär olevat kinnitanud, et Leedu Tööerakonna tagakiusamise korraldas Leedu valitsus kahtluste tõttu, et hr Uspaskich omavat suhteid Venemaa välisluureteenistusega. Hr Uspaskich väidab, et kõnealune noot tõendab, et ta on langenud poliitilise tagakiusamise ohvriks ja et tema puutumatus eeskirja vastuvõtmisel jättis Euroopa Parlament ekslikult kohaldamata *fumus persecutionis*'e põhimõtte.

Seetõttu taotleb Viktor Uspaskich Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse läbivaatamist kodukorra artikli 6 lõike 2⁹ alusel või alternatiivselt artikli 6 lõike 3¹⁰ alusel.

Õiguslik analüüs

a) 5. aprilli 2011. aasta taotlus

Hr Uspaskichi 5. aprilli 2011. aasta kirjas esitatud taotluse osas kaitsta tema puutumatus, kuna Leedu ametiasutuste algatatud kriminaalmenetlus takistab tal täita oma parlamendiliikmekohustusi või muudab selle raskeks ning piirab tema liikumisvabadust, mis on tagatud Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokolliga 7¹¹, tuleks viidata

õiglaselt ning mõistliku aja jooksul.

2. *See õigus kätkeb:*

a) *igaihe õigust, et teda kuulatakse ära enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada;*

b) *igaihe õigust tutvuda teda puudutavate andmetega, võttes samal ajal arvesse konfidentsiaalsuse ning ameti- ja ärisaladusega seotud õigustatud huve;*

c) *asutuste kohustust põhjendada oma otsuseid.*

⁹ 2. *Kui liikmesriigi pädev ametiasutus on esitanud presidendile parlamendiliikmelt puutumatus eeskirja vastuvõtmise taotluse, antakse taotlusest teada täiskogu istungil ja taotlus edastatakse vastutavale komisjonile.*

¹⁰ 3. *Kui parlamendiliige või endine parlamendiliige on esitanud presidendile puutumatus eeskirja vastuvõtmise taotluse, antakse taotlusest teada täiskogu istungil ja taotlus edastatakse vastutavale komisjonile.*

¹¹ Artiklis 7 on sätestatud, et „Euroopa Parlamendi istungipaika sõitvate või sealt lahkuvate Euroopa Parlamendi liikmete vaba liikumise suhtes ei kehtestata ühtegi haldus- ega muud piirangut.

Tolli- ja valuutakontrolli suhtes võimaldatakse Euroopa Parlamendi liikmetele:

a) nende oma valitsuse poolt samad soodustused, mis välismaal ajutisel ametilähetusel olevatele kõrgetele ametnikele; b) teiste liikmesriikide valitsuste poolt samad soodustused, mis välisriikide valitsuste esindajatele ajutisel ametilähetusel.”

15. oktoobri 2008. aasta otsusele kohtuasjas T-345/05: Mote v. parlament¹².

Kõnealuse otsuse punkt 48 ja sellele järgnevad punktid väärivad täies ulatuses tsiteerimist:

„protokolli artikli 8 [nüüd artikli 7] esimese lõiguga keelatakse liikmesriikidel kehtestada parlamendiliikmete liikumisvabadusele halduspiiranguid, eriti maksualase praktikaga (Euroopa Kohtu 15. septembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 208/80: Bruce of Donington, EKL 1981, lk 2205, punkt 14). Nagu nimetatud säte täpsustab, on privileegi eesmärk tagada parlamendiliikme vabadus sõita parlamendi istungipaika ja sealt tagasi.

49. Siiski on oluline rõhutada, et kuigi protokolli artikli 8 esimeses lõigus, mis viitab haldus- „või muudele” piirangutele, ei ole need piirangud loetletud ammendavalt, ei hõlma need kohtumenetlusest tulenevaid piiranguid, kuna viimati nimetatud kuuluvad artikli 10 [nüüd artikli 9] kohaldamisalasse, mis kehtestab immuniteetide õigusliku regulatsiooni, välja arvatud nende puhul, mis kuuluvad artiklis 9 [nüüd artiklis 8] ette nähtud parlamendisaadikute poolt oma kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud häältega seonduvate immuniteetide spetsiifilisse kohaldamisalasse. Nimelt on kohtumenetlust sõnaselgelt mainitud protokolli artikli 10 esimese lõigu punktis b kui nende takistuste hulka kuuluvat, mida parlamendiliikme suhtes parlamendi istungjärkude ajal muu liikmesriigi kui tema oma riigi territooriumil ei kohaldata. Samuti on protokolli artikli 10 esimese lõigu punkti a kohaselt parlamendiliikmel samal ajavahemikul oma riigi territooriumil samasugune immuniteet nagu selle riigi parlamendi liikmetel, millest mõned kaitsevad riigi parlamendi liikmeid kohtumenetluse eest, mida nende suhtes võidak alustada. Lõpuks näeb artikli 10 teine lõik ette, et parlamendiliikmete immuniteet kehtib ka siis, kui nad sõidavad Euroopa Parlamendi istungipaika ja sealt tagasi. Asjaolu, et see säte – mis nagu protokolli artikli 8 esimene lõik kaitseb parlamendiliikmeid liikumisvabaduse rikkumise eest – olemas on, kinnitab, et viimati nimetatud sättes mainitud piirangud ei hõlma kõiki võimalikke parlamendiliikmete liikumisvabaduse takistusi, ning nagu nähtub eespool analüüsitud artikli 10 sätetest, tuleb kohtumenetlust pidada selle viimase artikliga kehtestatud õigusliku regulatsiooni alla kuuluvaks.

50. Seega on protokolli artikli 10 eesmärk tagada parlamendiliikmete sõltumatus, vältides seda, et neile avaldatakse parlamendi istungjärkude ajal survet, mis seisneb arreteerimise ja kohtumenetlusega ähvardamises (Esimese Astme Kohtu presidendi 2. mai 2000. aasta määrus kohtuasjas T-17/00 R: Rothley jt vs. parlament, EKL 2000, lk II-2085, punkt 90).

51. Protokolli artikli 8 ülesanne on kaitsta parlamendiliikmeid nende liikumisvabadusele seatavate piirangute eest, välja arvatud kohtulikud piirangud.

52. Kuna ei ole väidetud, et A. N. Mote'i parlamendisaadiku ülesannete täitmise takistamise oht seisnes muudes piirangutes kui need, mis kaasnesid tema päritoluriigi alustatud menetlusega, siis tuleb nentida, et parlament ei rikkunud ühtegi õigusnormi, otsustades võtta A. N. Mote'ilt immuniteedi, võtmata seisukohta talle parlamendiliikmena antud privileegi suhtes ja jättes otsustamata, et kõnealusel juhul oli rikutud artiklit 8.”¹³

Tuleks märkida, et hr Uspaskichi poolt viidatud Üldkohtu presidendi 16. märtsi 2007. aasta

¹² EKL 2008, lk II-2849.

¹³ Allakriipsutus lisatud.

määrus kohtuasjas T-345/05 R: V. v. parlament¹⁴ anti välja samas menetluses. Tsiteeritud punktides märkis Üldkohus asjaoluna üksnes seda, et kavandatud menetlus hr Mote'i suhtes ei langevat kokku Euroopa Parlamendi osaistungjärguga.

Otsuses kohtuasjas Mote v. parlament tõdes Üldkohus selgelt, et protokollil artikkel 7 ei hõlma puutumatus, vaid eesõigust ega kaitse liikmeid nende liikumisvabadusele seatavate kohtulike piirangute eest.

Seetõttu ei ole Euroopa Parlamendil võimalik rahuldada hr Uspaskichi 5. aprilli 2011. aasta taotlust kaitsta tema puutumatus protokollil artikli 7 alusel.

Igal juhul ei ole otsene põhjus, miks hr Uspaskich ei saa väidetavalt osaleda Euroopa Parlamendis toimuvatel koosolekutel kolmapäeviti, neljapäeviti ja reedeti mitte asjaolu, et Euroopa Parlament võttis temalt ära puutumatus, vaid selleks on Leedu kohtu otsus. Nõuetekohane koht kõnealuse otsuse vaidlustamiseks on kas kohus Leedus või Luksemburgis. Sellest hoolimata teeb raportöör ettepaneku, et parlamendi presidendil palutaks saata Leedu ametivõimudele kiri, milles neid palutakse tagada, et hr Uspaskichi kohtumenetlus korraldataks nii, et see takistaks võimalikult vähe tema tööd Euroopa Parlamendi liikmena.

Hr Uspaskich kaebab lisaks selle üle, et otsuse nr P7_TA(2010)0296 vastuvõtmisega rikkus õiguskomisjon tema „õigust kaitsele – õigust esitada oma seisukoht enne teda puudutava otsuse vastuvõtmist, mis võib põhjustada talle kahju”. Ta kaebab ka selle üle, et talle ei antud võimalust tutvuda parlamendikomisjoni otsuse eelnõuga või seda kommenteerida ning et Leedu peaprokurörile saadeti küsimusi tema teadmata. Järelikult puudus tal võimalus neid kommenteerida. Ta väidab, et keeldumisega laskmast tal tutvuda otsuse eelnõuga ei rikutud mitte üksnes tema põhiõigust kaitsele ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 lõiget 1 ning lõike 2 punkte a ja b¹⁵, vaid selle tagajärjel ei järginud Euroopa Parlament ka Leedu põhiseadust.

Kõik need argumendid on suunatud Euroopa Parlamendi hr Uspaskichilt puutumatus eäravõtmise otsuse õiguspärasuse vastu ja lõppkokkuvõttes Euroopa Parlamendi kodukorra õiguspärasuse vastu, mis ei võimalda tal tutvuda pädeva komisjoni raporti projektiga ja seda kommenteerida. Nõuetekohane koht kõnealuste küsimuste tõstatamiseks on Euroopa Kohus, mitte õiguskomisjon, kellel puudub kodukorra alusel pädevus omaenda otsuste läbivaatamiseks.

Raportöör märgib, et hr Uspaskichi kuulamisel 10. oktoobril 2011 ei ilmnunud eelnevaga seoses uusi asjaolusid.

¹⁴ EKL 2007, lk II-25, punktid 87 ja 88.

¹⁵ 1. *Igäihel on õigus sellele, et liidu institutsioonid, organid ja asutused käsitleksid tema küsimusi erapooletult, õiglaselt ning mõistliku aja jooksul.*

2. *See õigus kätkeb:*

- a) *igäihe õigust, et teda kuulatakse ära enne seda, kui tema suhtes kohaldatakse üksikmeedet, mis võib teda kahjustada;*
- b) *igäihe õigust tutvuda teda puudutavate andmetega, võttes samal ajal arvesse konfidentsiaalsuse ning ameti- ja ärisaladusega seotud õigustatud huve;*
- c) *asutuste kohustust põhjendada oma otsuseid. ...*

b) 11. aprilli 2011. aasta taotlus

Selle taotlusega taotleb hr Uspaskich Euroopa Parlamendi 7. septembri 2010. aasta otsuse läbivaatamist kodukorra artikli 6 lõike 2¹⁶ alusel või alternatiivina artikli 6 lõike 3¹⁷ alusel WikiLeaksis esitatud väidetavalt uute asjaolude põhjal, mis tema sõnul näitavad, et ta langes *fumus persecutionis*'e ohvriks.

Põhjus, miks ta läbivaatamist taotleb, on asjaolu, et 9. aprillil 2011. aastal avalikustas WikiLeaks Vilniuses asuva Ameerika Ühendriikide Suursaatkonna 2006. aasta oktoobri diplomaatilise noodi, mis oli adresseeritud USA välisministeeriumile ja milles on esitatud, et Leedu välisministeeriumi aseriigisekretär Albinas Januška „olevat väitnud, et tööerakonna liidri Viktor Uspaskichi Leedust kõrvaldamise olla organiseerinud [Leedu valitsus] (ja seega ka tema ise) hr Uspaskichi sidemete tõttu Venemaa välisluureteenistusega”.

Esiteks puudub Leedu välisministeeriumi endise ametniku pärast tema 2006. aastal ametist lahkumist väidetavalt tehtud avalduse ja 2009. aastal algatatud kohtumenetluse vahel seos, mis õigustaks väidet *fumus persecutionis*'e paikapidavuse kohta. Isegi kui oleks tõendeid selle kohta, et Leedu valitsus ja Albinas Januška korraldasid Viktor Uspaskichi Leedust kõrvaldamise viimase sidemete tõttu Venemaa välisluureteenistusega, mis aga paika ei pea, puuduks seos kõnealuse asjaolu ja hr Uspaskichi suhtes valede raamatupidamisandmete esitamise eest menetluse algatamise vahel.

Teiseks, vaatamata asjaolule, et kodukord ei näe ette Euroopa Parlamendi poolt vastuvõetud otsuste läbivaatamist pädeva komisjoni poolt – see on lõppude lõpuks Euroopa Kohtu ülesanne –, kui Euroopa Parlament on konkreetsel juhul liikmelt puutumatus ära võtnud, ei ole liikmel enam puutumatus, mida saaks kõnealusel juhul ära võtta. Õiguskindluse kaalutlused tähendavad seda, et kord täiskogu poolt vastu võetud otsus peaks jääma kehtima, välja arvatud täiesti erandlikel asjaoludel. Siiski korraldas õiguskomisjon kõnealusel juhul pärast seda, kui õiguskomisjoni oli teavitatud hr Uspaskichi otsusest võtta tagasi Euroopa Kohtule esitatud hagi, liikme väidete põhjaliku õigusliku ja faktilise hindamise ning korraldas tema kuulamise, et selgitada välja, kas need õigustavad tema puutumatus kaitsmist.

Lisaks märgitakse, et Leedu ametiasutused taotlesid hr Uspaskichilt puutumatus äravõtmist 2009. aasta juulis ja et taotlusega tegelemisele on kulunud rohkem kui kaks aastat. Hr Uspaskichil oli võimalus vaidlustada Euroopa Parlamendi otsus Euroopa Kohtus. Ta võttis oma taotluse tagasi. Nüüd on tal võimalus sisuliseks menetluseks Leedu kohtutes koos talle avatud kõikvõimalike edasikaebamisvõimalustega – sh eelotsusetaotlused Luxembourgis ja apellatsioonikaebused Strasbourgis.

Raportöör märgib, et hr Uspaskichi kuulamisel 10. oktoobril 2011 ei ilmnenu eelnevaga seoses uusi asjaolusid.

Järeldus

Eeltoodud kaalutluste põhjal ja kodukorra artikli 6 lõike 2 alusel ning arvestades seda, et hr

¹⁶ 2. Kui liikmesriigi pädev ametiasutus on esitanud presidendile parlamendiliikmelt puutumatus äravõtmise taotluse, antakse taotlusest teada täiskogu istungil ja taotlus edastatakse vastutavale komisjonile.

¹⁷ 3. Kui parlamendiliige või endine parlamendiliige on esitanud presidendile puutumatus ja eesõiguste kaitsmise taotluse, antakse taotlusest teada täiskogu istungil ja taotlus edastatakse vastutavale komisjonile.

Uspaskichi kuulamisel 10. oktoobril 2011 ei ilmnunud uusi asjaolusid, ning pärast parlamendiliikme puutumatus kaitsmise poolt- ja vastuargumentide kaalumist soovitab õiguskomisjon Euroopa Parlamendil Viktor Uspaskichi parlamendiliikme puutumatus mitte kaitsta.

PARLAMENDIKOMISJONIS TOIMUNUD LÕPPHÄÄLETUSE TULEMUS

Vastuvõtmise kuupäev	21.11.2011
Lõpphääletuse tulemus	+: 9 -: 5 0: 0
Lõpphääletuse ajal kohal olnud liikmed	Raffaele Baldassarre, Luigi Berlinguer, Françoise Castex, Klaus-Heiner Lehne, Alajos Mészáros, Bernhard Rapkay, Alexandra Thein, Diana Wallis, Cecilia Wikström, Zbigniew Ziobro
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige/asendusliikmed	Kurt Lechner, Eva Lichtenberger, Dagmar Roth-Behrendt
Lõpphääletuse ajal kohal olnud asendusliige/asendusliikmed (kodukorra art 187 lg 2)	Jaroslav Paška